

2009 Yılı Gelir Vergisi Beyanı (2008 Takvim Yılında Elde Edilen Gelirler İçin)

BFS - 2009/05
İstanbul, 12.02.2009

2009 yılının **Mart** ayına yaklaştığımız bugünlerde, bu sirkülerimizde tam mükellef gerçek kişiler açısından **2008** takvim yılında elde edilen “menkul ve gayrimenkul sermaye iradı”, “değer artış kazancı”, “ücret geliri” gibi bazı gelir unsurlarının **2009** yılında yapılacak beyanı ele alınmaktadır. Bilindiği gibi, yıllık gelir vergisi beyannamesi **Mart ayında** (25 Mart tarihine kadar) verilecektir.

I. MENKUL SERMAYE İRADLARININ BEYANI

i) Temettü Geirleri

Kar payı (temettü geliri) elde eden gerçek kişiler belli hadleri geçtikleri zaman beyanname vermek zorundadır.

Gelir Vergisi Kanunumuza göre; tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarının yarısı gelir vergisinden istisna edilmekte ve toplam temettü üzerinden yapılan stopajın tamamı, beyan edilen temettü üzerinden hesaplanan yıllık gelir vergisinden mahsup edilmektedir (GVK madde 22/2).

Buna göre;

2008 yılında %50 istisna sonrası kar payı tutarı 19.800 TL'yi aşıyorsa bu gelir için beyanname verilecektir. Burada, kar dağıtan şirketçe yapılan %15 stopaj dikkate alınarak net temettüden brüte gidilmeli ve brüt temettü gelirinin yarısı dikkate alınmalıdır. (Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin 6. fıkrasının b bendinin bi ve bii alt bentlerinde yer alan kar payları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifat oranları, 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranı %15 olarak tespit edilmiştir.)

Ancak, yıllık beyan haddinin (19.800 TL) aşıлып aşılmadığının tespitinde; brüt temettü gelirlerinin, tevkifata tabi tutulmuş birden fazla işverenden elde edilen ücretlerin, diğer menkul sermaye iratlarının (örneğin Hazine Bonosu veya Euro Bond Faizi) ve gayrimenkul sermaye iratlarının birlikte dikkate alınarak bulunacak toplam tutarın esas alınması gerekmektedir. Beyan haddi olan 19.800 TL'yi aşan kar payı elde edildiğinde vergileme şöyle olacaktır:

Örnek:

Alınan NET Temettü	850.000 TL
Kar Dağıtan Şirketçe Yapılan Vergi Stopajı	150.000 TL
Brüt Temettü	1.000.000 TL
% 50 İstisna	(500.000) TL
Vergiye Tabi Gelir	500.000 TL
Hesaplanan Vergi	169.855 TL
Mahsup (Stopajın tamamı)	(150.000) TL
Ödenecek Vergi	19.855 TL

Görüldüğü üzere burada yıllık beyan sonrasında 19.855 TL ödenecek vergi çıkmaktadır.

ii) Mevduat Faizi, Yatırım Fonu, Türev Ürünler ve Yurt Dışında Elde Edilen Faiz Gelirleri (Off-Shore kazançları), Euro Bond Faizleri

2008 yılında elde edilen ve yurt içinde tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan TL ve/veya döviz “**mevduat faizi**” ve “**repo gelirleri**” ile her türlü “**yatırım fonu gelirleri**” tutarları her ne olursa olsun beyan dışı olup, varsa bu gelirler üzerinden yapılan **stopajlar nihai vergi** olacaktır. (**GVK Geçici Madde 67**)

Türkiye'de kurulu Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsasında (İzmir VOB) yapılan işlemlerden elde edilen gelirlerde de yıllık beyan söz konusu değildir. Ayrıca, bu gelirlerdeki stopaj oranı da 31.12.2008'e kadar %0'dır. VOB dışında türev ürünlerden elde edilen gelirlerde banka ve aracı kurumlarca %10 oranında stopaj yapılır. Bu gelirler için de yıllık gelir vergisi beyanı yoktur.

Ancak, tevkifata tabi olmayan ve 960 TL'yi aşan menkul sermaye iratları ise yıllık gelir vergisi beyanına tabi bulunmaktadır.

Bu nedenle, **yurt dışı bankalardan (off shore bankalar dahil)** elde edilen mevduat faiz gelirleri, repo gelirleri veya yurt dışı menkul kıymetlerden (**Brasil Bond v.b. gibi menkul kıymetlerden, yurt dışı yatırım fonlarından**) elde edilen faizler yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir. Eğer bir yıl boyunca alınan toplam faiz **960 TL**'den az ise beyan edilmeyecektir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 59. maddesindeki istisna 31.12.2007 tarihinde sona erdiğinden, TÜRKİYE HAZİNESİ tarafından ihraç edilen EURO BOND'lardan elde edilen yıllık faiz tutarı **19.800 TL**'lik yıllık beyan haddini aştığında, gelirin tamamı için gelir vergisi beyanı yapılacaktır.

iii) Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Beyanı

Burada GVK geçici 67. madde kapsamına girmeyen, başka deyişle, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş devlet tahvil ve hazine bonolarının durumu açıklanacaktır. Yurt dışında ihraç edilen EURO BOND'lar da bu kapsamdadır. (1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen hazine bonoları faizleri içinse, yıllık beyan söz konusu değildir. Bunlar GVK geçici 67. madde çerçevesinde %10 stopaja tabidir.)

- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu gibi her türlü kamu kağıtlarından elde edilen faiz gelirlerinin reel tutarının, 2008 yılı için 19.800 TL'yi aşması durumunda beyanname verilmesi ve gelirin sadece 19.800 TL'yi aşan kısmının değil tamamının (=enflasyon indiriminden sonraki tutar) beyan edilmesi gerekmektedir.
- Enflasyon İndirimi: 2008 yılı indirim oranı %64,9 olarak ilan edilmiştir. Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin beyanında indirim oranı uygulaması söz konusu değildir. (GVK madde 76). Bu indirim oranı, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş kamu kağıtlarının yıllık beyan usulu ile vergilendirilmesinde uygulanacaktır. Geçici 67. madde kapsamındaki stopaj rejimi esasında bu indirim söz konusu değildir.
- 4710 sayılı Kanun'la Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 59. madde uyarınca uygulanan istisna 31.12.2007 tarihinde sona ermiştir.
- Böylece, enflasyon indiriminden sonraki reel (gerçek) kazanç tutarına herhangi bir istisna uygulanmayacaktır.
- Enflasyon indirimini uygulandıktan sonra bulunan vergiye tabi "faiz geliri" 19.800 TL'yi altında kalırsa yıllık beyan konusu olmayacaktır. 19.800 TL'yi aşan bir tutar çıkıyorsa bunun tamamı beyan edilecektir. Ancak, beyan haddinin (19.800 TL) aşılp aşılmadığının tespitinde, alınan bu faiz gelirlerinin tevkifata tabi tutulmuş olması yanında, birden fazla işverenden elde edilen ücretler, diğer menkul sermaye iratları (örneğin temettü geliri) ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte dikkate alınarak bulunacak toplam tutarın esas alınması gerekmektedir.

Örnek:

Hazine Bonosu Faizi (26.07.2001 ve sonrası ihraçlı)	500.000 TL
Enflasyon İndirimi (%64,9)	324.500 TL
Kalan	175.500 TL
Vergi Matrahı	175.500 TL
Ödenecek Vergi	56.073 TL

Görüldüğü gibi, 2008 yılı içinde 500.000 TL Hazine Bonosu faiz geliri elde eden bir kişi bunun için 56.073 TL vergi ödeyecektir.

Örnek:

Hazine Bonosu Faizi (26.07.2001 ve sonrası)	50.000 TL
Enflasyon İndirimi (%64,9)	32.450 TL
Kalan	17.550 TL
Kalan	17.550 TL

Bu durumda, kalan 17.550 TL, beyan haddinin (=19.800 TL) altında kaldığı için yıllık beyan söz konusu olmayacaktır.

Ancak, bu gelirin yanı sıra örneğin 5.000 TL'lik işyeri kira geliri olduğunda her iki gelir toplamı (5.000+17.550 =22.550 TL) 19.800 TL'yi geçtiğinden yıllık beyan söz konusu olacak ve gelirin toplamı 22.550 TL beyan edilecektir.

II. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADLARININ BEYANI

Gayrimenkul sermaye iratlarının beyanına ilişkin olarak dikkat edilmesi gerekenler hususlar aşağıdaki gibidir.

- 2008 yılında elde ettiği konut (=mesken) kira geliri, istisna tutarı olan 2.400 TL'yi aşanlar, aşan kısmı beyan edeceklerdir. Gelir, bu tutarın altında ise beyan söz konusu olmayacaktır.
- İşyeri kira gelirleri üzerinden vergi kesintisi yapılanlardan, 2008 yılında elde ettiği kira gelirlerinin brüt tutarı 19.800 TL'yi aşanlar kazançlarının tamamını beyan edecekler ve kesilen vergileri ise hesaplanacak vergilerden mahsup edeceklerdir.
- Ancak beyan haddinin (=19.800 TL) aşılmış ve aşılmadığının tespitinde, elde edilen gayrimenkul sermaye iratlarının tevkifata tabi tutulmuş olması ve birden fazla işverenden elde edilen ücretler ve menkul sermaye iratları (örneğin 2006 öncesi ihraçlı Hazine Bonosu Euro Bond faizi, şirket temettü geliri) ile birlikte dikkate alınarak bulunacak toplam tutarın esas alınması gerekmektedir.
- İşyerini, vergi kesintisi yapma zorunluluğu olmayan basit usulde vergiye tabi mükelleflere kiralayanlar, kira geliri 960 TL'sini geçerse, elde ettikleri bu kira gelirini beyan edeceklerdir. Bu durumda, bu tutar 19.800 TL'lik "beyan sınırı" hesabında da dikkate alınacaktır. 960 TL aşılmadığı zaman ise bu tutar "beyan sınırı" hesabında da dikkate alınmayacaktır.
- Kiracısı tarafından stopaja tabi tutulmuş bulunan ve 2008 yılı kesinti dahil (brüt) tutarı 19.800 TL'yi aşmayan işyeri kira gelirleri ile 2008 yılı tutarı 2.400 TL'sini aşmayan konut kira gelirleri için beyanname verilmeyecektir.
- 19.800 TL'lik sınırın tespitinde, işyeri ve konut kira gelirleri, 2.400 TL'lik konut istisnası düşüldükten sonra birlikte dikkate alınacaktır.
- Eşler ve çocukların kira gelirleri ayrı beyanname ile beyan edilecektir.
- Vergi beyanamesi, 25 Mart tarihine kadar verilecek ve tahakkuk eden vergi Mart ve Temmuz aylarında 2 eşit taksitte ödenecektir.
- Üzerinden vergi stopajı yapılan işyeri kira gelirin beyanı halinde, yapılan kesintinin mahsup edilebilmesi için kesinti yapandan (kiracıdan) vergilerin ödendiğine ilişkin bir yazı alınarak beyannameye eklenecektir. Beyannameye iade çıkması halinde ise, buna ilaveten kesilen vergilerin yatırıldığına ilişkin "vergi tahsil alındıları" da verilecek beyannameye eklenecektir.
- Konut kira gelirleri beyan edilmez veya eksik beyan edilirse, 2.400 TL'lik istisna hakkı kaybedilir.
- Beyan edilmediği tespit edilen kira geliri için mükellef adına iki kat usulsüzlük cezası kesilir. Tespit edilen kira geliri üzerinden, gelir vergisi ile vergi ziyaı cezası

hesaplanır. Bundan başka gecikilen her ay için gecikme faizi (aylık %2,5) ödenir.

- Emsal kira bedeli esası: Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz. Bedelsiz olarak başkalarının intifasına bırakılan mal ve hakların emsal kira bedeli, bu mal ve hakların kirası sayılır. Bina ve arazide emsal kira bedeli, yetkili özel mercilerce veya mahkemelerce takdir veya tespit edilmiş kirası, bu suretle takdir veya tespit edilmiş kira mevcut değilse Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenen vergi değerinin % 5'idir.
- Ancak aşağıdaki hallerde de emsal kira bedeli esası uygulanmaz:
  - Boş kalan gayrimenkullerin muhafazaları maksadıyla bedelsiz olarak başkalarının ikametine bırakılması.
  - (3239 sayılı Kanun'un 56. maddesiyle değişen bent) Binaların mal sahiplerinin usul, fûru veya kardeşlerinin ikametine tahsis edilmesi (Usul, fûru ve kardeşlerden her birinin ikametine birden fazla konut tahsis edilmiş ise bu konutların yalnız birisi hakkında emsal kira bedeli hesaplanmaz. Kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz).
  - Mal sahibi ile birlikte akrabaların da aynı evde veya dairede ikamet etmesi.

Örnek:

Tamamı üzerinden tevkifat yapılmış olan 2008 yılı gelirleri aşağıdaki gibidir.

Birinci işverenden alınan ücret	50.000 TL
İkinci işverenden alınan ücret	15.000 TL
İşyeri kira geliri (Brüt)	25.000 TL

Birden sonraki işverenden aldığı ücret geliri olan 15.000 TL beyan sınırını aşmadığından, ücret gelirleri beyan edilmeyecektir.

İşyeri kira geliri ise 2008 yılı için geçerli olan 19.800 TL'lik beyanname verme sınırını aştığından **mükellef sadece işyeri kira gelirini beyan edecektir.**

III. ÜCRET GELİRLERİNİN BEYANI

Birden fazla işverenden alınan ücretler aşağıdaki şartlar çerçevesinde yıllık beyana tabidir.

Birden fazla işverenden alınan ücret gelirleri "birinci işveren" ve "sonraki işverenler" olarak iki grupta toplanır. Birinci ücret, mükellefin serbest takdir hakkı uyarınca tercihan tutar olarak bir işverenden aldığı en yüksek olanıdır. Bunun dışındaki ücret gelirleri kaç işverenden elde edilirse edilsin belirlenen limitin geçilip geçilmediği hesabında toplu olarak nazara alınır ve "sonraki işveren veya işverenlerden" alınan ücretler toplamı 19.800 TL'yi geçmiş ise yıllık beyan söz konusu olur ve alınan ücretlerin tamamı matraha dahil edilir.

Bu durumda;

- beyana tabi gelirin sadece tek işverenden alınmış ücret geliri olması (tutarı ne olursa olsun),
- sonraki işverenlerden alınmış, stopaja tabi tutulmuş ücretlerin toplamının GVK'nın 103. maddesinde yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan (2008 yılı için **19.800 TL** olan) tutarı aşmaması, **ayrıca**, diğer gelirlerle birleşmesi halinde ücretler dışındaki vergiye tabi gelirlerin toplamının da belirlenen limiti geçmemesi koşuluyla,

Türkiye'de stopaja tabi tutulan ücretler beyan edilmeyecektir.

Örnek:

Mükellef (A), 2008 yılında üç ayrı işverenden ücret geliri elde etmekte olup, ücretlerin tamamı tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunmaktadır.

Birinci işverenden alınan ücret	100.000 TL
İkinci işverenden alınan ücret	17.000 TL
Üçüncü işverenden alınan ücret	5.000 TL

1. işverenden alınan ücret toplama dahil edilmeyecek olup, 2. ve 3. işverenden alınan ücretler toplamı (17.000 +5.000 =) 22.000 TL, 19.800 TL'lik beyan sınırını aştığı için 122.000 TL ücret gelirinin tamamı beyan edilecektir.

IV. SAİR KAZANÇ VE İRATLARIN BEYANI

i) Hisse Senedi ve Kamu Kağıtlarının Alım-Satım Kazançlarının Beyanı

Burada, **Geçici 67. madde** kapsamına girmeyen ve dolayısıyla yıllık beyan konusu olan hususlar ele alınacaktır.

- İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin iktisaptan itibaren bir yıl sonra satışı halinde elde edilen kazanç vergiden istisnadır.
- İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin **1 yıl süreyle** elde tutulduktan sonra satılması halinde de sağlanan kazanç vergiden istisnadır. 1.1.2006 tarihinden sonra satın alınmış olan hisse senetlerinin ise, **2 yıl** elde tutulduktan sonra satışı gelir vergisinden istisnadır.
- Yurt dışında kurulmuş şirketlerin hisse senetleri alım-satımında ise herhangi bir süre söz konusu değildir. Al-sat kazancı vergiye tabidir.
- İvazsız olarak iktisap edilen hisse senetlerinin elden çıkarılmasındaki kazanç vergiden istisnadır.

- Her ne kadar süre ile elde tutulmuş olursa olsun itfa tarihinden önce elden çıkarılan kamu kağıtlarının, elden çıkarılması sonucunda elde ettikleri ve **enflasyondan arındırılmış** kazanç tutarı **16.000 TL**'yi aşanlar, bu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen kazancın **16.000 TL**'yi aşan kısmını 2008 yılı gelir vergisi beyannamesi ile beyan edeceklerdir.
- **İstisna:** 4710 sayılı Kanun'la Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 59. madde ile getirilen istisnanın süresi 31.12.2007 tarihinde sona ermiştir.
- Yıl içinde **hisse senedi ve/veya kamu kâğıdı** gibi birden fazla menkul kıymet alınıp satılması halinde bunların kazancının **birlikte** hesaplanması gerekmektedir. Başka deyişle, kar ve zararlar mahsup edilerek net kazanç bulunur.

Hisse senedi ve kamu kâğıtlarının alım-satım kazançlarında, kazancın enflasyondan arındırılması; "**Maliyetin artırılması=TEFE endekslemesi**" yöntemi ile yapılmaktadır. Burada "enflasyon indirimi oranı" uygulaması söz konusu değildir (Hisse senetlerinin maliyeti, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere **satın alındığı** aydan itibaren, her ay için TEFE oranında artırılır). **(GVK mükerrer madde 81)**

TEFE endekslemesinin yapılabilmesi için artış oranının %10'u geçmesi şarttır. Ancak bu düzenleme 1.1.2006 tarihinden önce satın alınmış menkul kıymetlere uygulanmaz. Zira bu kâğıtlar için 31.12.2005 tarihindeki mevzuat geçerlidir.

ii) Gayrimenkul ve Diğer Malların Alım-Satım Kazançları

- 4 yıldan daha kısa süre elde tutulan gayrimenkullerin satışı halinde elde edilen kazanç 6,800 TL'yi aşıyorsa bu kazanç vergiye tabi tutulacaktır. 1.1.2007 itibaren iktisap edilen gayrimenkuller için elde tutma süresi 5 yıla çıkarılmıştır. 5 yıl içinde alış-satış var ise kazanç vergiye tabi olacaktır.
- Gayrimenkullerin satışından elde edilen kazanç tutarı; satış hâsılatı ile maliyet bedeli arasındaki fark olarak dikkate alınacak ve maliyet bedeli ilgili kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere her ay için Devlet İstatistik Enstitüsünce belirlenen TEFE oranında artırılarak tespit edilecektir. 1.1.2006 dan sonra iktisap edilenler için endeksleme yapılabilmesi için artış oranının %10'u geçmesi şarttır.

Gayrimenkullerin yanı sıra, maddede ayrıca;

- 70. maddede yazılı haklar
- Telif hakları ve ihtira beratları
- Ortaklık hakları ve hisselerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar da gelir vergisine tabi bulunmaktadır.
- TEFE endekslemesi ile bulunan maliyet bedeli ile satış tutarı arasındaki fark 2008

yılı için **6.800 TL**'yi aşarsa elde edilen kazancın 6.800 TL'yi aşan kısmı 2009 yılında beyan edilecektir.

- Enflasyondan arındırılmış tutarı 6.800 TL'yi aşan kazançların 6.800 TL'ye kadar olan kısmı vergiden istisna olup beyannameye dahil edilmeyecektir.
- Bilindiği üzere, 4369 sayılı Yasa ile servete dahil her türlü (otomobil, tablo, gayrimenkul gibi) malların satış kazancı vergiye tabi tutulmuştur. Ancak, 4444 sayılı Kanun'la yapılan düzenleme ile eski düzenlemeye geri dönlmüştü ve gayrimenkul dışındaki servet unsurlarının satışından elde edilen kazancın vergilendirilmesinden vazgeçilmiştir.
- **6.800 TL'lik istisna**, her bir işlem için değil bu madde kapsamındaki bütün işlemler nedeniyle ortaya çıkan vergiye tabi kazancın toplamına uygulanacaktır. (GVK madde mükerrer 80)

Arkan & Ergin